

De Warandeputten (Oostkamp)

Ook kunstmatig ontstane natuurgebieden kunnen in een mum van tijd grote natuurwaarde krijgen, mits een gepaste inrichting en beheer. Het levende bewijs vormen de Warandeputten, gelegen langs de linkeroever van het kanaal Gent-Brugge, aan de brug van Moerbrugge. Met de hulp van het Vlaamse Gewest, werden opgespoten terreinen en dicht geslibde bezinkingsputten door Natuurpunt omgetoverd tot een 10 ha groot, waardevol moeras- en graslandgebied, prachtig opengesteld voor het brede publiek via aantrekkelijke knuppelpaden en kijkhutten. De Warandeputten vormen één van de deelgebieden die Natuurpunt beheert in de Vallei van de Zuidleie, waarin het kanaal Gent-Brugge is uitgegraven. De naam verwijst naar het aangrenzende bosgebied "De Warande".

Oude bezinkingsputten werden omgetoverd tot mooie waterplassen met fraaie oever- en waterplantenvegetatie.

De ontstaansgeschiedenis

In de periode 1987-1990 werd door het Vlaamse Gewest de doortocht van het kanaal Gent-Brugge te Moerbrugge geherkalibreerd op een 2000 ton-gabariet en er werd een nieuwe beweegbare brug gebouwd. De kanaalverbreding laat toe dat grote containerschepen elkaar kunnen kruisen. Om alle vrijgekomen grond te kunnen bergen werd aan de monding van de Rivierbeek, tussen de spoorweg en het kanaal een 10 ha groot valleigebied ontengend en opgespoten door de toenmalige Administratie Waterwegen en Zeewezen (AWZ). Na uitvoering van de werken kon de natuur spontaan bezit nemen van het gebied. Op de opgevoerde en niet bemeste bodem (overwegend zandige leem, plaatselijk meer lemig zand) ontwikkelde zich langzamerhand een vrij interessante graslandvegetatie. In een aantal putten of depressies bleef neerslagwater stagneren en ontstond een gevarieerd geheel van open water, moeras en wilgenbos.

Natuurpunt in actie

Begin 1993 kreeg Natuurpunt ruim 2 ha van de Warandeputten in beheer, d.w.z. de zone het dichtst gelegen tegen de spoorweg. Het terrein werd ingericht voor extensieve begrazing en brede houtkanten met vnl. sleedoorn, eenstijlige meidoorn,

zwarte els en gewone es werden rondom het gebied aangeplant. Waar lokaal een voedselrijke slibbodem dagzoomde werd deze met een laag van voedselarmere grond afgedekt. Om permanent water voor de grazers te verzekeren werd een grote veedrinkpoel aangelegd.

In 1999 kreeg Natuurpunt 7 ha in beheer er bij, tot aan het kanaal. Ook kon er een overeenkomst worden afgesloten met de Afdeling Water voor het beheer van de dijk langs de Rivierbeek. Alles samen goed voor 10 ha te ontwikkelen natuur. Gelukkig was het Vlaamse Gewest ook bereid om in 2002 de 7 ha meer optimaal in te richten voor natuur, toegang voor wandelaars en natuureducatie. Een gedeelte van het opgespoten terrein aan het kanaal werd afgegraven voor de ontwikkeling van moeras en open water. Zo'n 300 m houten knuppelpad werd door deze zone aangelegd, dat toegang geeft tot 2 fraaie vogelkijkhutten. Meteen ook het visitekaartje van het gebied voor de vele fietsers langs het kanaal. De overtollige grond werd verwerkt in een geluidswal langs de drukke Moerbrugsestraat, die vervolgens met streekeigen struweel werd ingeplant. Een dijk rondom de centrale moeras- en open waterzone moet de rust in het gebied verzekeren. In de bestaande bezinkingsputten die tot dan toe elke zomer droog vielen, werd de zeer voedselrijke onderwaterbodem verwijderd en

verwerkt in een slibheuvel. Zo kon de waterkwaliteit drastisch verbeteren en is jaarrond open water aanwezig. De oevers werden zachthellend geprofileerd om de ontwikkeling van water- en oeverplanten te stimuleren. Nabij één van de kijkhutten werd experimenteel een oeverwaluw-wand aangelegd. Het nodige zand werd hiervoor grotendeels aangevoerd vanuit het baggerspeciedepot van AWZ in Beernem-St.Joris. Een gedeelte van de oorspronkelijke Rivierbeekvallei werd terug hersteld door afgraving van opgespoten gronden. Met deze relatief voedselarme grond werd de slibheuvel afgedekt, zodat zich ook hier een interessante vegetatie kon ontwikkelen. Rondom en doorheen het gebied werd een breed wandelpad en her en der een brede houtkant aangelegd. Met uitzondering van de moeras- en open water zone werd het terrein ten slotte afgerasterd om extensieve begrazing mogelijk te maken. Ook een kleine picknickzone werd aangelegd. Op 24 en 25 mei 2003 konden de Warandeputten, onder veel positieve belangstelling, feestelijk geopend worden voor het publiek.

Variatie aan levensgemeenschappen

De troef van het gebied is de vele variatie aan bodemtypes en vochtgradiënten, ontstaan tengevolge van de opspuiting of

RESERVATEN IN DE KIJKER

BEHEBAREN IN DE KIJKER

door actieve vergraving en herprofilering. Begrazings- en nietsdoen-beheer spelen verder op deze variatie in. De kolonisatie door planten en dieren is uiteindelijk bijzonder snel verlopen met verrassend ook heel wat zeldzame of bedreigde soorten. Het betreft meestal mobiele soorten die zich gemakkelijk verspreiden en zo geschikte plaatsen kunnen koloniseren. Anderzijds werd door vergraving ook de zaadvoorraad aangesproken van historische plantengroei in de Rivierbeekvallei en ook het opgespoten zand en slib uit het kanaal bevatte kiemkrachtige zaden van allerlei water- en oeverplanten. Sommige soorten zijn pioniers die nadien weer verdwijnen.

Moeras

Periodiek overstroomde gronden en oevers van plassen werden gekoloniseerd door een moerasvegetatie, met vnl. riet en grote lisdodde. Plaatselijk dook ook bosbies, grote egelskop, kleine lisdodde, oeverzegge, gele lis, heen en mattenbies op. Moerasvogels zoals kleine karekiet en rietgors vinden hier een geschikte broedstek. Waterral is een vaste wintergast en komt wellicht in de toekomst ook tot broeden. Op doortrek worden o.a. blauwborst (toekomstige broedvogel?) en baardmannetje genoteerd. Een actief kap-beheer wordt lokaal toegepast om de openheid van het moeras te verzekeren. In de buurt van wat struikgewas is ook de

bosrietzanger een vaste broedvogel en ook koekoek houdt zich graag in deze omgeving op.

Moerasbos

Sommige delen van het moeras mogen spontaan verbossen tot een nat wilgenbroekbos met vnl. schietwilg. Verwacht wordt dat hier in de toekomst ook zwarte els en gewone es zullen uitbreiden. In de ondergroei komen typische broedvogels voor als tjiftjaf en zwartkop. Langs de spoorweg en de Rampe komen nog fraaie fragmenten van ouder, mesotroof elzenbroekbos voor met in de ondergroei soorten als waterviolier, dotterbloem, gele lis, ijle zegge en elzenzegge. De roestkleur van het water wijst hier op de toevoer van kwel.

Open water

De waterplassen en poelen worden uitsluitend door neerslag- en grondwater gevoed en hebben hierdoor een goede waterkwaliteit. Het gebied is opvallend rijk aan waterplantensoorten, zoals zannichellia, gekroesd, tenger, glanzig en duizendknoopfonteinkruid, stijve en grote water-ranonkel, aarvederkruid, sterrekroossoorten, bronmos (een zeldzame ondergedoken mossoort) en kranswiersoorten (*Nitella flexilis/opaca* en *Chara vulgaris*). Amfibische soorten zijn o.a. wolfspoot, waterpostelein, groot moerasscherm, watertorkruid, moeras- en gele waterkers, watermunt, blaartrekkende boterbloem, gewone waterbies, goudzuring, grote

waterweegbree, grote kattenstaart en veenwortel. Ongetwijfeld zijn er nog andere ontdekkingen te doen. Door het oprukkende riet, begrazing van meerkoeten en omwoeling door ganzen en bodemomwoelende vissen hebben sommige soorten het evenwel moeilijk om stand te houden. De libellenfauna is uitermate rijk. De meest bijzondere soorten zijn plasrombaut, bruine winterjuffer, gewone en zwerfende pantserjuffer en kleine rood-oogjuffer. Elk jaar worden nog nieuwe soorten ontdekt. Groene kikkers zijn alom tegenwoordig en geven op warme zomeravonden hun concert, terwijl water- en rosse vleermuizen het wateroppervlak afspeuren naar prooi. Alpenwatersalamander en kleine watersalamander vullen het klassieke rijtje van amfibieën aan. De roodwangschildpad is een exotische veelvraat die zich jammer genoeg in het gebied gevestigd heeft. Onder de vissen vallen vooral de enorme concentraties van gibel op, een zeer opportunistische vissoort die massaal in het kanaal voorkomt. De hoge visdichtheid stelt het zoetwaterplankton zwaar op de proef waardoor er periodieke algenbloei kan optreden en waterplanten het moeilijk krijgen. Andere talrijke vissoorten zijn rietvoorn en tiendoornige stekelbaars. Verder zijn ook zeelt, baars en blankvoorn vastgesteld. Om de populatie gibel wat onder controle te houden werden enkele snoeken uitgezet. Dit moet de kansen voor de waterplantenvegetaties en een meer evenwichtig visbestand verbeteren.

Foto Kris Decler